

Lumen / Zaostrené, 11. 5. 2026

Ďakuje za pozvanie a srdečne pozdravujem poslucháčov Rádia Lumen.

Svätý Otec Lev XIV. už viackrát zdôraznil, aké dôležité je pre Cirkev riešiť výzvy umelej inteligencie a rozvoja nových technológií. Prečo je to tak?

V ostatných desaťročiach sa nachádzame v stave prakticky permanentnej technologickej a priemyselnej revolúcie, ktorá má veľký vplyv na jednotlivcov i celú spoločnosť. Umelá inteligencia a informačné technológie vo všeobecnosti patria k podstatným aspektom tejto zmeny, pričom sa podieľajú na fungovaní aj ostatných technologických aspektov moderného sveta.

Z pohľadu psychológie človeka a sociálnych aspektov spoločnosti ide o extrémne rýchle a veľmi hlboké zásahy, na ktoré nie je ľahké sa správne adaptovať.

Cirkev, ohlasujúc tajomstvo Krista, ponúka vykúpenie a cestu spásy konkrétnym ľuďom konkrétnej doby. Umelá inteligencia sa preto stáva výzvou, ktorú Cirkev v dnešnej dobe nemôže obísť.

Angažovanosť Cirkvi v oblasti technológií moderného sveta má svoju dlhú genézu, ktorá sa v modernej dobe zhmotnila do všetkých aktivít a snáh postavených na koncilových dokumentoch Gaudium et Spes a Inter Mirifica a riadneho Magistéria pokoncilových pápežov.

Dikastérium pre komunikáciu k téme, ktorú vybral pápež doplnilo, že stroje majú byť nástrojmi slúžiacimi a spájajúcimi ľudský život, nie silami, ktoré oslabujú ľudský hlas. Ako je to dnes?

Existujú vizionárskej pohľady týkajúce sa oblasti technológií v modernom svete (napr. vyjadrenia sv. Jána Pavla II. v encyklike Redemptoris missio o moderných Areopágoch dnešných čias).

Apel Sv. Otca Leva XIV. a s ním spojené výzvy viacerých dikastérií v oblasti AI a IKT sú však spojené s reálnymi rizikami a problémami, ktoré technológie prinášajú.

Žijeme v dobe búrlivého vývoja týchto technológií a zároveň už spomenutého ich permanentného rozvoja, pričom spoločnosť je vo viacerých aspektoch zaskočená ich schopnosťami a dopadom. Chýbajú adekvátne regulácie, dobro človeka nepatrí medzi základné ciele nasadenia týchto technológií, ľudská myseľ pod náporom virtuálneho sveta poháňaného technológiami AI upadá do jarma závislosti, hodnotového relativizmu a straty kognitívnych i emocionálnych schopností, prehľbuje sa digitálne rozdelenie a otvárajú sa nové obzory manipulácie a zneužitia moci.

V takomto svete nasadenia moderných technológií a AI sa ľudský hlas stráca a hodnota ľudského bytia je v neobvyklej miere atakovaná.

Dikastérium pre komunikáciu pri tejto príležitosti upozorňuje, že s umelou inteligenciou „máme veľké príležitosti, ale aj reálne riziká“. Aj medzi odborníkmi sú takí, ktorí pred ňou varujú a iní, ktorí hovoria, že nám môže byť veľmi nápomocná. Do ktorej skupiny patríte Vy?

V roku 2023 som napísal knihu Umelá inteligencia – dobrý sluha a zlý pán?. Od tej doby sa v oblasti umelej inteligencie veľa zmenilo a v súčasnosti píšem druhú, rozšírenú verziu tejto knihy. Čo sa však nezmenilo, je môj postoj, vyjadrený i v názve tejto knihy: umelá inteligencia môže byť veľmi dobrým sluhom, ale aj krutým a nebezpečným pánom.

Skúsme to pomenovať konkrétne čo považujete za najväčšie príležitosti a čo za riziká AI?

Je veľmi veľa príkladov úspešného a vhodného nasadenia AI, napr. v oblasti vedy, zdravotníctva, bezpečnosti, priemyslu, atď. Pre mňa je to oblasť vedy, zdravotníctva, bezpečnosti a sociálnej starostlivosti.

V zásade ide nie ani tak o oblasti nasadenia – tých je nesmierne veľa, ale skôr úlohy, v ktorých môžu byť systémy AI veľmi nápomocné:

- či už ide o úlohy, ktoré nevieme iným spôsobom realizovať (napr. algoritmizovať alebo naprogramovať),
- alebo úlohy, ktoré pre rozsah a zložitosť dát, nie sme schopní v reálnom čase vykonať.

Riziká sú komplexné a vážne.

Ide o riziká technologické, následne nesprávne použitie a zneužitie systémov AI, čo sa bytostne prejavuje v dôsledkoch pre človeka a spoločnosť.

Z technologických rizík môžeme spomenúť čiernu skrinku (prakticky nevieme, na základe čoho robia moderné systémy založené na spracovaní dát svoje rozhodnutia), a ďalej riziká vyplývajúce z toho, že matematickými operáciami len simulujeme procesy myslenia na základe ľudských vstupov, algoritmov a dát.

Z toho prameňa viaceré vážne dôsledky:

- „rozmyšľajú“ úplne inak než ľudia
 - Zlyhania sú odlišné od ľudských, ťažko predvídateľné, niekedy ľahko vykonateľné a mnohokrát prekvapivo robustné...
- v skutočnosti nerozmyšľajú – inteligenciu len napodobňujú
 - Systémy AI skutočnú inteligenciu nemajú, len ju simulujú.
- s vážnymi etickými dôsledkami
 - Nie sú schopné rozlišovať morálne dobré a zlé!
 - Nechápu zmysel a dôsledky!

To, na čo Vy upozorňujete v súvislosti s AI, je neschopnosť rozlišovať dobré od zlého. Je to asi veľký problém, keď zoberieme do úvahy to, že podľa viacerých prieskumov odpovedi od umelej inteligencie veríme viac ako odpovedi od iného človeka...

Áno, v rámci technologických problémov moderné generatívne systémy (napr. ChatGPT, Claude, Gemini, Grok, Copilot, Perplexity, DeepSeek, Lamma,...)

- halucinovanie

Vymýšľanie si odpovedí, ktoré systém predkladá ako relevantné a správne...

- predsudky a neobjektívne výstupy

Riziko poloprávdy a nesprávnych, resp. čiastočných odpovedí.

- nejasný spôsob narábania s údajmi

Únik dôverných dát, problémy s ochranou osobných údajov a autorskými právami.

Generatívne nástroje AI nemôžeme vnímať ako faktografické, spoľahlivé a etické zdroje! Nástroje genAI potrebujú človeka, ktorý ich vie správne používať a ich výsledky kontrolovať!

V našej relácii sme relatívne nedávno hovorili aj o tom, že najmä mladí ľudia si vytvárajú s AI až priateľské či dokonca partnerské vzťahy. Je toto jedno z najväčších rizík AI? Čo s tým?

Je to jeden z veľkých problémov, no je súčasťou celého rámca dôsledkov AI na človeka. Tieto problémy radím do štyroch celkov: Súkromie, Vnútoraná sloboda, Schopnosti, Realita.

V dobe AI strácame súkromie

- nutnosť extrémneho zhromažďovania dát
- neustály dohľad, ktorý sa stáva normou
- dohľad a sledovanie bez kontroly

Prichádzame o vnútornú slobodu

- psychologické profily a modely predikcie nášho správania
- manipulácia a ovplyvňovanie nášho vnímania a konania
- sociálne bubliny a polarizácia, relativizácia hodnôt a pravdy
- algoritmy AI vedú k závislosti, depresiám a úzkosti

Strácame kognitívne schopnosti

- riziko digitálnej demencie
- digitálne rozdelenie

- mozgová hniloba (brainrot)
- kognitívna kapitulácia
- neschopnosť robiť vlastné zodpovedné rozhodnutia
- strata kritického myslenia a nekritické preberanie výsledkov AI

Dopad na reálny život a skutočné vzťahy

- strata zmyslu pre realitu a skutočné hodnoty
- deepfake
- virtuálne svety a pokrivené vzťahy
- narušenie psychického vývoja
- deformácia virtuálneho a informačného priestoru

Ak chceme tieto problémy riešiť, musíme ich uchopiť komplexne, lebo navzájom súvisia.

Medzi dôležité faktory riešenia patrí osвета a vzdelávanie v oblasti fungovania a dôsledkov činnosti systémov AI, a digitálna askéza, moderne povedané digitálny wellbeing. Digitálna askéza je osobitne – až bytostne dôležitá v detskom veku, vzhľadom na extrémne riziká pre rozvoj mozgu (napr. synaptickú plasticitu) a psychologické i sociologické dozrievanie.

Ked' teda v súvislosti s AI hovoríme o "etických výzvach". Čo to v praxi znamená?

Ide o zosúladenie etických princípov a hodnotového rámca s návrhom, tvorbou, nasadením a využívaním technológií umelej inteligencie, či už z pohľadu tvorcov a prevádzkovateľov, ale i z pohľadu primárnych a sekundárnych používateľov (sekundárni – tí, na ktorých využívanie systémov AI dolieha).

Výzvou je dnes podpora gramotnosti v oblasti umelej inteligencie. Čo by malo byť podľa Vás základným pilierom takejto gramotnosti pre bežného človeka, aby sa nenechal oklamať sofistikovaným AI obsahom?

Gramotnosť v tejto oblasti by mala zahŕňať jednoduchý technologický základ, aby sme vedeli, ako tie „čierne skrinky“ fungujú. Že je to technika, ktorá má svoje obmedzenia a riziká.

Následne budovaný etický rámec a hodnoty s poznávaním, ako môžu byť atakované a postupne podliehať erózii vplyvom nesprávneho používania AI.

Dôležitým aspektom je budovanie správnych návykov. Ide o dlhodobý proces – nielen oboznámenie sa s nimi, ale aj ich aplikovanie do reálneho života.

Napokon by som v rámci gramotnosti rád videl i pozvanie rásť s týmito systémami v schopnosti ich využívaní a odvahy k angažovanosti za jej skutočne etické a bezpečné využívanie v rámci legislatívy a primeranej legislatívy.

Ako môže Cirkev na Slovensku využiť možnosti AI pri hlásaní Evanjelia?

Jedným z rozmerov je implementácia dobrých príkladov využitia, ktoré poznáme z rôznych oblastí v rámci organizačných, vzdelávacích, komunikačných aktivít a pod.

K bežnému využitiu by som pridal možnosť využiť potenciál systémov AI v pastoračných aktivitách a na poli teológie.

Osobitnou výzvou je podchytenie mladých, pre ktorých sa virtuálny svet poháňaný algoritmi umelej inteligencie stáva životným priestorom. Vami spomenuté priateľské, ba až partnerské vzťahy sú toho príkladom.

Ako využíva tieto možnosti dnes?

Katolícka cirkev nie je v oblasti konfrontácie s fenoménom AI žiadnym nováčikom. Ostatných 7 rokov systematicky pracuje na uchopení, správnej interpretácii a skutočnom využití týchto technológií pre dobro človeka.

Medzi najdôležitejšie počiny treba spomenúť:

- * niekoľko rokov trvajúcu aktivitu Rome Call for AI Ethics (2020 – súčasnosť)
 - etické výzvy a princípy v prístupe, vývoji, realizácii, prevádzke i využívaní systémov AI
 - snaha o zjednocujúce pôsobenie a angažovanie náboženstiev, štátov, korporácií,...
 - konferencia, dokument a participácia aktérov, ktorých zoznam sa rozširuje i v súčasnosti

- * dokument viacerých dikastérií Antiqua et nova (2025)
 - komplexný dokument o vzťahu medzi ľudskou a umelou inteligenciou
 - praktický a odborný dokument: pohľad odborníkov z rôznych uhl'ov pohľadu a profesií
 - “technologický pokrok je súčasťou Božieho plánu pre stvorenie”

- * i dokumenty riadneho Magistéria (napr. príhovory a dokumenty pápežov, dokumenty dikastérií,...)

V zásade ide o proces živej implementácie výzvy na pochopenie, správne uchopenie a používanie systémov AI s osobitným zreteľom na ochranu tých, ktorí by týmito technológiami mohli byť najviac negatívne ovplyvnení.

Rozvoj technológií umelej inteligencie je búrlivý – na jednej strane ide o hľadanie nových postupov, v čom sa občas aj zastavíme, na druhej strane – po nástupe generatívnych systémov ide v niektorých oblastiach až takmer o nekontrolovateľné nasadenie s dôsledkami, ktoré ani dobre nechápeme.

Preto hlas a vytrvalá angažovanosť Cirkvi v oblasti AI je veľkou službou svetu a – povedané slovami sv. Jána Pavla II. - možnosťou vstupovať a ohlasovať evanjelium v jednom z najnovších a najzložitejších Areopágov moderného veku.

Veľmi pekne ďakujem za pozvanie.